

УДК 614.2

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Н.Д.Козак, полковник медичної служби, доктор медичних наук, доцент, начальник факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії

О.В.Рудинський, полковник медичної служби, кандидат медичних наук, заступник начальника факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії з навчальної та наукової роботи – начальник навчальної частини

Резюме. *В статті проведено аналіз щодо стану впровадження технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Української військово-медичної академії. Визначено основні проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення. Наголошується на впровадженні моделі змішаного навчання як найбільш перспективної.*

З використанням бібліографічного, аналітичного, контент-аналізу тощо здійснено аналіз нормативно-правової бази щодо впровадження дистанційної форми навчання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладах.

Проведено аналіз стану справ щодо впровадження технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Української військово-медичної академії. Визначено основні проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення. Наголошується що найбільш оптимальною для підготовки фахівців, після здобуття ними освіти у сфері охорони здоров'я, та подальшої післядипломної освіти є змішана форма дистанційного навчання.

Ключові слова: *технології дистанційного навчання, дистанційне навчання, змішане навчання, Українська військово-медична академія.*

Вступ. Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” від 6 червня 2016 року №240/2016 [1] визначає напрямки реалізації воєнної політики України до кінця 2020 року. Запровадження дистанційної форми навчання та підвищення кваліфікації військових фахівців у вищих військових навчальних закладах (військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів) за дистанційною формою навчання визначено як результативний (індикативний) показник щодо завдання 5.2.9. з реалізації положення Концепції дистанційного навчання у Збройних Силах України. Враховуючи те, що Стратегічний оборонний бюлетень (далі – СОБ) є дорожньою картою оборонної реформи з визначенням шляхів її впровадження на засадах і принципах, якими керуються

держави-члени НАТО, тому безумовне виконання завдань визначених в СОБ є викликом не тільки для Збройних Сил України зокрема, але й для нашої держави в цілому.

Метою роботи є проведення наукового аналізу щодо стану та перспектив подальшого впровадження технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Української військово-медичної академії (далі – Академія). Наголошується на впровадженні моделі змішаного навчання як найбільш перспективної

Методи дослідження. З використанням бібліографічного, аналітичного, контент-аналізу тощо здійснено аналіз нормативно-правової бази щодо впровадження дистанційної форми навчання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладах.

Проведено аналіз стану справ щодо впровадження технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Академії –

визначено основні проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні і в збройних силах зокрема вже розроблені та впроваджені правові документи, що пов'язані з дистанційним навчанням, а саме [2]:

1. У статті 49 Закону України № 1556-VII (зі змінами) “Про вищу освіту” дистанційна форма навчання заявлена як рівноправна з традиційними: очною (денна, вечірня) і заочною.

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235).

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.10.2013 № 1518 “Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями” (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 31 жовтня 2013 р. за № 1857/24389).

4. Наказ Міністерства оборони України від 21.12.2015 № 744 “Про затвердження Концепції дистанційного навчання у Збройних Силах України”.

5. План реалізації Концепції дистанційного навчання у Збройних Силах України (затверджена першим заступником Міністра оборони України 01.04.2016).

6. Інструкція з порядку реєстрації користувачів в Центральному репозиторії ресурсів Системи Дистанційного навчання Збройних Сил України (затверджена першим заступником Міністра оборони України 15.03.2017) тощо.

Тепер в частині, що стосується медичної галузі держав – постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 № 302 “Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців

у сфері охорони здоров'я” [3] визначено, що результати проходження безперервного професійного розвитку обов'язково враховуються під час атестації для присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії або кваліфікації лікаря. Безперервний професійний розвиток включає участь у процесі формальної, неформальної та інформальної освіти у сфері охорони здоров'я. Механізми безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я та порядок проведення атестації лікарів визначаються наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22.02.2019 № 446 “Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів” [4] та іншими керівними документами. Згідно з цим наказом для лікарів запроваджується особисте освітнє портфоліо за результатами проходження безперервного професійного розвитку. Лікар щороку записує в освітнє портфоліо своє навчання, відповідно до визначених критерії нарахування балів безперервного професійного розвитку, що будуть нараховуватися не лише за формальну освіту (курси тематичного удосконалення тощо), але й за неформальну освіту (навчання за освітніми програмами без присудження освітніх кваліфікацій) та інформальну освіту (самоосвіта, дистанційне навчання тощо).

Таким чином, відповідно до індивідуальної потреби, лікар сам обиратиме цікаві та зручні для нього теми та формати навчання. Можна обирати заходи як в Україні, так і за її межами, навчатись дистанційно та стаціонарно, у державному чи приватному освітніх закладах. Тому, запровадження дистанційного навчання (технологій дистанційного навчання) вкрай важливе для подальшої конкурентоспроможності Української військово-медичної академії на медичному освітньому ринку держави. Керівництво Академії це розуміє і докладає зусиль щодо впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес.

З метою впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес Академії підготовлений наказ начальника Української військово-медичної академії від 16

травня 2018 року № 150 “Про впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес Української військово-медичної академії”. У зазначеному наказі поставлено завдання начальникам кафедр Академії забезпечувати створення експериментальних дистанційних навчальних курсів за напрямками роботи кафедр протягом навчального року. Також створено методичну комісію Академії з експертизи веб-ресурсів дистанційних навчальних курсів.

Станом на сьогодні на кафедрах Академії триває робота щодо формування елементів навчальних курсів (програм), а саме:

підготовка банку презентацій, відео лекцій, навчальних відеофільмів (за окремими темами, зокрема на кафедрі військової хірургії підготовлено відеофільми щодо виконання оперативних втручань на тваринах (свинях) при вогнепальних пораненнях);

підготовка Е-бібліотеки (підручники, опорні конспекти лекцій, навчальні схеми, допоміжні матеріали тощо в електронному вигляді);

напрацьовуються тести для здійснення вхідного та підсумкового контролю;

у створеному комп'ютерному класі слухачі факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації навчання на передатестаційних циклах завершують складанням тесту (іспиту) у системі ELEX.

Так, на кафедрі військової хірургії підготовлені матеріали експериментального навчального циклу з тематичного удосконалення на тему “FAST-протокол” за змішаною (очно-заочна) формою навчання. Слухачі, які пройшли навчання на цьому циклі у 2019 прийшли, були цілком задоволені організацією навчального процесу. Зазначений позитивний досвід буде поширюватись на інші кафедри Академії.

Професія лікаря – це безперервний, самовідданий процес постійного розвитку та вдосконалення, адже підвищення рівня знань і відточення практичних навичок становлять основу професійної діяльності лікаря будь-якої спеціальності. Без засвоєння практичних

навичок в медичній практиці будь-яке навчання було б не повним. У такому випадку якість навчання не буде відповідати прийнятим державним стандартам. На нашу думку, основні проблеми (недоліки), які необхідно враховувати при впровадженні дистанційного навчання в освітньому процесі, наступні:

складність набуття практичних навичок. Виключно теорія, в той же час більшість дисциплін потребують розвитку практичних навичок, “роботи у ліжка хворого”;

необхідність наявності у тих хто навчається сильної особистісної мотивації, вміння навчатися самостійно, без постійної підтримки та підштовхування з боку викладача (несформованість навичок (компетентності) щодо самоосвіти у частини потенційних слухачів);

неможливість роботи з документами обмеженого доступу;

потенційні слухачі не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним обладнанням – мати комп'ютер та постійний вихід у Інтернет;

ідентифікація слухачів що підлягають реєстрації для проходження навчальних курсів.

Більшість вищезгаданих проблем вирішуються при запровадженні змішаної форми навчання. Таким чином, найбільш раціональною та пріоритетною для подальшого розвитку в Академії є змішана форма навчання за ротаційною моделлю – коли відбувається чергування самостійного онлайн навчання в індивідуальному режимі і традиційного очного навчання в навчальних класах, “робота у ліжка хворого”, що дає можливість готувати конкурентоспроможних фахівців та найбільш повно реалізовувати організаційні засади безперервного процесу навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої освіти у сфері охорони здоров'я та післядипломної освіти.

До основних проблемних питань щодо впровадження технологій дистанційного навчання в Академії можна віднести:

1. Відсутність методичних засад застосування дистанційних технологій у

відповідності до існуючих напрямів підготовки та спеціалізацій в Академії.

2. Відсутність офіційно затверджених навчально-методичних матеріалів, норм часу на розробку електронних навчальних видань (курсів дистанційного навчання) тощо.

3. Фінансування розробки дистанційних технологій, оновлення комп'ютерної техніки та матеріальної бази, забезпечення доступу до Internet мережі викладачів.

На цій проблемі хочу зупинитись окремо, оскільки до особливостей підготовки слухачів в Академії відноситься те, що їх підготовка здійснюється на 27 навчальних базах кафедр. Більшість орендованих приміщень не має доступу до Internet мережі.

4. Недостатня кваліфікація викладачів. Необхідність освоєння інформаційних технологій непідготовленими викладачами. Запровадження технологій дистанційного навчання пред'являє певні вимогами до "віртуального" викладача, який крім знань предмету має вміти користуватися засобами інформаційних і комунікаційних технологій.

5. Проблема підготовки й перепідготовки (психологічна непідготовленість науково-педагогічних працівників; інертність до нововведень; низький мотиваційний рівень до розробки дистанційних курсів та роботи за дистанційними технологіями).

Можливі шляхи вирішення вищезазначених проблем [5]:

1. У відповідності до наказу Міністерства оборони України від 23 лютого 2018 року № 82 "Про затвердження Типових нормативів для розроблення штатів (штатних розписів) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та військових ліцеїв" (зарєстровано в Міністерстві юстиції України 20 березня 2018 року за №340/31792), типових нормативів штатних посад ввести встановленим порядком до штату Академії групу організації та супроводження дистанційного навчання.

В подальшому, начальнику групи організації та супроводження дистанційного навчання постійно здійснювати супровід та функціонування програмного забезпечення дистанційного навчання Академії, розміщувати навчально-методичні матеріали (дистанційні навчальні курси) на платформі дистанційного навчання Збройних Сил України, надавати консультативну допомогу науково-педагогічним працівникам (науковим працівникам) Академії з питань розроблення курсів та використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі тощо.

2. Продовжувати фахову підготовку науково-педагогічних працівників Академії з питань організації та використання технологій дистанційного навчання в Збройних Силах України на базі Наукового центру дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

3. Подальша робота щодо покращання системотехнічного забезпечення Академії (розширення Internet мережі, розгортання локальної системи дистанційного навчання на базі платформи для навчання MOODLE тощо).

4. Опрацювання механізму стосовно заохочення викладачів, у т.ч. матеріального (з урахуванням рейтингу викладачів, де враховується їх робота щодо створення курсів дистанційного навчання).

Висновки

1. В Академії існують проблеми (організаційні, фінансові, технічні, проблеми підготовки й перепідготовки викладачів тощо) що перешкоджають впровадженню дистанційної форми навчання (технологій дистанційного навчання) та потребують вирішення у найближчій перспективі.

2. Змішана форма дистанційного навчання за ротаційною моделлю є найбільш оптимальною та пріоритетною для подальшого розвитку в Академії.

Література

1. Указ Президента України №240/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137>

2. Сайт Наукового центру дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.adl.nuou.org.ua/kerivni-dokumenti/>

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 № 302 “Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhen>

4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22.02.2019 № 446 “Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019-446-dejaki-pitannja-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-likariv>

5. Козак Н.Д. Проблеми впровадження дистанційного навчання в освітньому процесі Української військово-медичної академії та можливі шляхи їх вирішення / Н.Д.Козак// Тези доповідей: I Міжнародної науково-практичної конференції “Проблеми впровадження дистанційного навчання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів та можливі шляхи їх вирішення” (16 листопада 2018 року). м. Київ: НУОУ ім. І.Черняхівського, 2018 – С. 89–92.

References

1. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 240/2016 Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 travnia 2016 roku “Pro Stratehichnyi oboronnyi biuletен Ukrainy” [Presidential Decree № 240/2016 On the Decision of the National Security and Defense Council of May 20, 2016 “On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine”]. (n.d.). [president.gov.ua/documents](https://www.president.gov.ua/documents). Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137> [in Ukrainian].

2. Site Naukovogo tsentru dustantsiinogo navchannia Natsionalnogo universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskogo [Site of the Ivan Chernyakhovsky National University of Defense Science Center for Distance Learning]. [adl.nuou.org.ua/kerivni-dokumenti](http://www.adl.nuou.org.ua/kerivni-dokumenti). Retrieved from <http://www.adl.nuou.org.ua/kerivni-dokumenti/> [in Ukrainian].

3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.03.2018 № 302 “Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezperernogo profesiinogo rozvytku fakhivtsiv u sferi okhorony zdorovia” [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 28, 2018 № 302 “On Approving the Regulation on the System of Continuous Professional Development of Healthcare Professionals”]. (n.d.). [kmu.gov.ua](https://www.kmu.gov.ua). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhen> [in Ukrainian].

4. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 22.02.2019 № 446 “Deiaki pytannia bezperernogo profesiinogo rozvytku likariv” [Order of the Ministry of Health of Ukraine of February 22, 2019 № 446 “Some issues of continuous professional development of doctors”]. (n.d.). moz.gov.ua. Retrieved from <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019-446-dejaki-pitannja-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-likariv> [in Ukrainian].

5. Kozak, N.D. (2018). Problemy vprovadzhennia dustantsiinogo navthannia v osvitnomu protsesi Ukrainskoi viiskovo-medychnoi akademii ta mozhlyvi shlizchy yikh vyrishennia [Problems of implementation the distance learning in the educational process of the Ukrainian Military Medical Academy and possible ways of their solution]. Proceedings from MIIM 2018: I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Problemy vprovadzhennia dustantsiinogo navthannia v osvitnomu protsesi vyshchuch viiskovykh navchalnykh zakladiv ta mozhlyvi shlizchy yikh vyrishennia» – The first International Scientific and Practical Conference «Challenges of adl implementation in the educational process of higher military educational institutions and possible ways of their solution». (pp. 89-92). Kyiv: NUOU imeni I. Cherniachivskogo [in Ukrainian].